

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ефективний та стабільний розвиток економіки країни великою мірою залежить від підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, зокрема від масштабів впровадження новітньої техніки та технологій. Але водночас суб'єкти господарювання стикаються з такою серйозною перешкодою як хронічний дефіцит інвестиційних ресурсів.

Інвестиційне забезпечення інновацій підприємства можна розглядати як процес реалізації заходів щодо створення сукупності організаційно-економічних умов для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, формування та використання інвестиційних ресурсів та оцінювання рівня інвестиційного забезпечення з метою обґрунтування доцільності реалізації того або іншого рішення щодо впровадження інновацій [1]. В наш час інноваційна діяльність підприємства є своєрідним способом адаптації, який дає можливість динамічно приводити у відповідність внутрішні і зовнішні можливості розвитку, які генеруються міжнародним ринковим середовищем. В свою чергу, активізація інноваційної діяльності дозволить забезпечити на підприємстві технологічні зміни, покращити конкурентоспроможність продукції та зробити можливим вихід з виготовлюваною продукцією на міжнародний ринок.

Вітчизняні науковці в своїх дослідженнях обґрунтовують тезу про те, що за сучасного стану економіки більшість інвестицій мають бути інноваційно зорієнтованими - лише в такому разі національна економічна система в майбутньому зможе посісти гідне місце у світі. За розрахунками, в розвинених країнах приблизно 60 - 75 % інвестицій є інноваційно зорієнтованими, тобто такими, що несуть ефективні рішення щодо впровадження та комерціалізації інновацій. В Україні ці показники перебувають на рівні 10-15 % [2].

Щодо джерел фінансування інноваційної діяльності з табл. 1 видно, що протягом 2007-2012 рр. переважає фінансування за рахунок власних коштів підприємств (у 2012 р. це 7335,9 млн. грн., тобто 63,9 % від загальних витрат). Витрати за рахунок коштів державного бюджету зросли на 75,1 млн. грн. порівняно з 2011 р., проте їх частка у загальному розподілі все таки залишається досить низькою і становить 1,95 %. За досліджуваний період більш ніж втричі зросло фінансування за рахунок іноземних інвесторів (у 2012 р. 994,8 млн. грн. – 8,67 % від загальних витрат). Інші джерела у 2012 р. становлять 25,48 % загальної суми.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні 2007 – 2012 рр.

Роки	Загальна сума витрат, млн. грн.	У тому числі за рахунок коштів							
		власних коштів		державного бюджету		іноземних інвесторів		інших джерел	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2007	10850,9	7999,6	73,72	144,8	1,33	321,8	2,97	2384,7	21,98
2008	11994,2	7264	60,56	336,9	2,81	115,4	0,96	4277,9	35,67
2009	7949,9	5169,4	65,02	127	1,6	1512,9	19,03	1140,6	14,35
2010	8045,5	4775,2	59,35	87	1,08	2411,4	29,97	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	52,92	149,2	1,04	56,9	0,4	6542,2	45,64
2012	11480,6	7335,9	63,9	224,3	1,95	994,8	8,67	2925,6	25,48

Джерело: розраховано на основі [3]

Інноваційні процеси в Україні характеризуються недостатнім обсягом інвестицій, значною різницею між інвестиційними вкладеннями та інвестиційними потребами, обмеженими можливостями фінансування інновацій з різних джерел. Це обумовлюється недосконалою законодавчою базою, високим податковим тиском, нерозвиненим фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, неефективним використанням амортизаційних відрахувань і нерозподіленого прибутку [1].

Головною причиною низької активності підприємств щодо інвестування інноваційної діяльності є відсутність мотивацій здійснення довгострокових капіталовкладень, оскільки інвестори надають перевагу низькоризиковим та короткостроковим вкладенням. Тож завданням держави є створення ефективної й

адекватної вимогам сьогодення системи підтримки інвесторів, які вкладають кошти в інноваційний розвиток. Така підтримка має давати змогу прибутково здійснювати високопродуктивну інноваційну діяльність принаймні у пріоритетних сферах економіки.

З метою підвищення зацікавленості підприємств до інвестування інноваційної діяльності доцільно застосовувати механізми та інструменти державного регулювання, у тому числі на основі моделей державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері, що адаптовані та впроваджені у країнах ЄС. Такі механізми передбачають насамперед, застосування переважно фіскальних важелів:

1) Пряме бюджетне фінансування конкретних інноваційних проектів у чітко визначених пріоритетних сферах економіки, які «...спрямовуються передусім на підтримку високотехнологічного експорту й розширення внутрішнього попиту на інноваційну продукцію вітчизняного виробництва...» [4].

2) Непряме державне фінансування розвитку найперспективніших видів діяльності (удосконалення механізму надання податкових пільг, зниження податкового тягаря для системних інвесторів тощо), зокрема, у сфері машинобудування (наприклад, виробництво медичної техніки, потенціал якої вимірюється майже 5 млрд. грн., проте ці можливості на сьогоднішній день не використовуються й на 10%), розвиток аграрного сектору, який зміг би вивести Україну на позицію провідного у світі постачальника сільгосппродукції, продуктів харчування на міжнародні ринки; створення об'єктів поводження з відходами (побутовими, промисловими та відходами, які утворилися в результаті добування та перероблення корисних копалин і виробництва електричної та теплової енергії); енергозбереження (Україна має великий потенціал для поліпшень, як з точки зору високої енерговитратності економіки, так і високої вартості енергоресурсів на світовому ринку); логістичної інфраструктури.

Окрім фіскально-адміністративних методів стимулювання інноваційної діяльності важливо активізувати ринкові важелі впливу на інноваційну діяльність. Для цього необхідно:

1) удосконалити нормативні та ринкові механізми (приведення вітчизняного законодавства у відповідність з нормами та стандартами ЄС та укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, створення комплексної системи просування товарів вітчизняного виробництва на зовнішній ринок);

2) стимулювати розвиток конкурентного середовища і прозорості ринку шляхом стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу та інноваційного підприємництва;

3) створити в Україні привабливе інноваційне середовище.

Зазначимо, що зміна влади різко підвищила інвестиційну привабливість України. Так, за даними аналізу Європейської бізнес асоціації (ЄБА), після мінімуму за всю історію вивчення індексу інвестиційної привабливості України в четвертому кварталі 2013 р. (коли він впав до 1,81 з п'яти можливих), за результатами першого кварталу 2014 р., індекс збільшився до 2,72 – максимуму після 2011 р. Саме проведення структурних реформ в Україні може сприяти зростанню економіки країни, оскільки «...дасть сигнал інвесторам про зусилля влади щодо створення сприятливого ділового клімату», – вважає віце-президент Світового банку в регіоні Європи та Центральної Азії Лаура Так [4]. Проте, щоб спрямувати ці інвестиції саме на інновації потрібно забезпечити правовий захист результатів інноваційної діяльності, спрощення адміністративних процедур, чітку регламентацію комерціалізації інновацій і технологій.

1. Борода Д.Р. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності сучасного підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/2_138491.doc.htm/.

2. Григоровська Р.В. Проблемні аспекти інноваційної діяльності в Україні як гальмуючий чинник економічного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: tevhnu.com/load/studentska_naukovo_praktichna_konferencija_2013/2_innovacijno_investicijnij_rozvitok_ukrajini_ta_jiji_integracija_u_svitovij_ekonomichnij_prostir/problemni_aspekti_innovacijnoji_dijalnosti_v_ukrajini_jak_galmyujuchij_chinnik_ekonomichnogo_rozvitku/44-1-0-287/. 3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua/ 4. Інвестиційне забезпечення інноваційного й технологічного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: spkneu.org/wp-content/uploads/2013/08/2.6-zaharin-147-159.pdf/. 5. Інвест-газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: privatbank.ua/ua/news/